

УДК 378.147:616.314

Іваницька О.С., Гончаренко Н.І., Іваницький І.О., Локес К.П., Буханченко О.П.

ВИКОРИСТАННЯ В НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ АНГЛОМОВНИХ ФАХОВИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ДЖЕРЕЛ ЯК УМОВА ПІДВИЩЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ЛІКАРІВ- СТОМАТОЛОГІВ

Полтавський державний медичний університет, Полтава, Україна

Сучасний світ стає все більш глобалізованим. Стрімкими темпами відбуваються зближення і всебічна інтеграція країн і народів. Глобалізація впливає на розвиток усіх сфер життя суспільства. Винятком не стала й освіта. Кордони між державами вже не є перешкодою на шляху поширення наукових знань і обміну інформацією. Не може стояти осторонь глобалізаційних процесів і Україна, особливо враховуючи чітко висловлене нею і закріплене в Конституції прагнення долучитись до європейської та євроатлантичної спільноти. Йому не завадить навіть повномасштабна війна, розв'язана російськими загарбниками. Навпаки, ця війна ще більше утвердила український народ у правильності його історичного вибору.

Бажання інтеграції з найбільш розвинутими країнами світу вимагає від вітчизняних закладів вищої освіти значної модернізації навчального процесу, упровадження європейських освітніх норм, критеріїв, стандартів [1]. При цьому користування іноземною мовою для більш ефективного спілкування й легкого доступу до інформації розглядається як обов'язковий компонент освітньої системи. Із кожним роком зростає потреба в тісному співробітництві між різними країнами, що зумовлює необхідність підготовки фахівців, які б вільно володіли і використовували в професійній діяльності мови міжнародного спілкування, передусім англійську. Адже в сучасних умовах саме англійська мова як базова мова європейського освітнього й економічного простору стала одним з основних механізмів реалізації особистісних якостей науковців і практичних фахівців у різних галузях.

У вищих медичних навчальних закладах проблема формування професійної іншомовної компетенції особливо актуальна, оскільки медицина належить до професійних галузей, які вимагають високого рівня володіння іноземною мовою для ефективного професійного спілкування [2]. Найавторитетніші наукові медичні журнали друкуються англійською мовою, англійська стала домінуючою мовою на наукових конференціях і практико-орієнтованих майстер-класах, а технічна документація до новітнього медичного устаткування рідко передбачає український відповідник. Нині складно уявити конкурентоспроможного медичного фахівця, який у своїй дія-

льності не використовує знання англійської мови для ефективного встановлення професійних контактів і отримання новітньої інформації [3;4].

Спираючись на Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти [5] і основні положення Концепції розвитку англійської мови в університетах України [6], освітньо-професійні програми медичних навчальних закладів мають не тільки забезпечувати оволодіння здобувачами освіти необхідними професійними знаннями й уміннями, а й їх здатність ефективно взаємодіяти з навколишнім світом завдяки сформованій англійській комунікативній компетентності. Вищенаведені факти знайшли своє відображення в освітньо-кваліфікаційних характеристиках, які визначають основні вимоги до професійних якостей, знань і вмінь випускників вищих медичних закладів освіти України III-IV рівнів акредитації, необхідні для успішного виконання ними професійних обов'язків. Відповідно до них лікар має володіти як мінімум однією іноземною мовою на рівні професійного застосування. Однак, незважаючи на наявні досягнення у вирішенні питання іншомовної підготовки фахівців медичної галузі, проблема підвищення рівня володіння англійською з метою входження майбутнього фахівця в сучасний міжнародний професійний простір залишається надзвичайно актуальною.

Мета статті – визначити можливості підвищення якості професійної підготовки майбутніх лікарів-стоматологів, створення умов для їх академічної мобільності, залучення до міжнародних і наукових проєктів завдяки вдосконаленню іншомовної комунікативної компетентності шляхом використання англійських фахових інформаційних джерел у навчальному процесі на клінічних кафедрах.

Матеріали і методи

Проведено пошук і вивчення публікацій із зазначеної проблематики в бібліотечних джерелах і пошукових системах OUCI (Open Ukrainian Citation Index), Base та Web of Science.

Результати дослідження

Зміна вимог до сучасного здобувача вищої медичної освіти, зумовлена потребою входження до світового й європейського освітнього і наукового простору, робить необхідним оволодіння

майбутніми лікарями англійською мовою на професійному рівні. Адже сьогодні неможливо уявити висококваліфікованого фахівця, який би не був обізнаний із новітніми досягненнями, ідеями, здобутками, напрацюваннями в тій чи іншій галузі не тільки у своїй країні, а й за її межами. Але найбільший за обсягом і найактуальніший масив інформації зосереджується саме в англомовних джерелах. Англійська мова по праву вважається мовою сучасної науки. Близько 85% усіх наукових публікацій і розробок оприлюднено цією мовою. Це повною мірою стосується і такого напрямку медицини як стоматологія. Володіючи англійською мовою, майбутні лікарі-стоматологи отримують прямий доступ до фахової літератури, періодичних видань, вебсайтів тощо. Маючи достатній рівень мовних навичок, вони зможуть розширити для себе горизонти професійного зростання, беручи участь у міжнародних конференціях, семінарах, тренінгах, виставках, ознайомлюючись із досвідом провідних науковців і практиків.

Звісно, формування англомовної комунікативної компетентності покладається, головним чином, на курс «Англійська мова за фаховим спрямуванням», який вивчається в медичних навчальних закладах. Ця інтегрована дисципліна поєднує в собі вивчення загальної граматики, лексики, орфографії англійської мови з опануванням професійної медичної лексики і стилістики. Однак, хоча на таких заняттях і використовуються тексти за фахом студентів, але вони спрямовані, перш за все, на вивчення відповідної лексики, а не отримання необхідних фахових знань за допомогою англомовних джерел. Крім того, досить значна кількість студентів після завершення цього навчального компонента взагалі припиняє займатися самоосвітою, удосконаленням мовних навичок професійного спрямування. І причиною цього може бути не лише недостатньо високий рівень володіння англійською мовою частиною здобувачів освіти. Проте і цей факт не може не хвилювати. Тестовий іспит з англійської мови професійного спрямування, що входить до Єдиного державного кваліфікаційного іспиту, який студенти-медики складають у кінці третього курсу, виявив досить суттєві розбіжності в рівнях їхньої мовної підготовки. Так, у 2021 р. зі 193 студентів стоматологічного факультету Полтавського державного медичного університету 11 осіб узагалі не змогли подолати мінімально необхідний бар'єр (30,5% правильних відповідей) для складання англомовного субтесту. При цьому були студенти, які дали більше 90% правильних відповідей. Середній же показник правильних відповідей становив 56,7% (при середньому по Україні 58,7%) [7].

Але ще більш вагомою підставою для припинення самостійної роботи з вивчення англійської мови для певної частини студентів стають відсутність належного мотивування і низька зацікавленість до її використання для пошуку, отримання й аналізу потрібної фахової інформації в ан-

ломовних джерелах. Таку ситуацію підтверджують і дані анкетних опитувань молодих лікарів, які засвідчують, що медичні фахівці часто виявляються невідповідними до того, аби вільно орієнтуватися в іншомовній фаховій літературі та інтернет-ресурсах із метою отримання інформації, необхідної для виконання професійних обов'язків. Серед причин, через які ця компетентність залишається недостатньо сформованою, називається, в першу чергу, збереження традиційних форм організації навчальних занять, що зорієнтовані на трансляцію й відтворення певного обсягу знань. У навчальному процесі викладачі клінічних кафедр рідко практикують індивідуальні завдання, які б передбачали звернення до найновіших англомовних інформаційних джерел. Це не тільки обмежує розвиток ініціативи, самостійності, творчості, а й не дозволяє сформувати у здобувачів освіти потребу здобувати нові знання, працюючи з актуальними публікаціями англійською мовою [8].

Розглядаючи зазначену проблему, варто звернути увагу, з одного боку, на те, що навички роботи з фаховою літературою надзвичайно важливі для опанування іноземної мови, а, з іншого боку, ґрунтовне засвоєння лексики дозволяє значно розширити можливості користування величезним масивом спеціальних інформаційних джерел. З огляду на це, слід зазначити, що звернення до англомовних фахових джерел при підготовці майбутніх лікарів-стоматологів не має обмежуватись лише заняттями з англійської мови професійного спрямування, а їх використання має стати необхідним елементом навчального процесу на клінічних кафедрах. При цьому гостро постає проблема пошуку дієвих засобів стимулювання мотивації студентів до постійного самостійного вдосконалення вміння обробки англомовної фахової інформації [9;10].

Утім, не можна не помітити і позитивні зрушення, які відбулись у цьому плані в медичних вишах України останнім часом. Головним чином, це пов'язано зі значним зростанням кількості іноземних студентів, які вступили до них і бажають навчатись англійською мовою. Своєю чергою, перехід на викладання англійською зумовив потребу у відповідному кадровому забезпеченні складу і загальнотеоретичних, і клінічних кафедр. В українських медуніверситетах помітно збільшилася кількість викладачів, які володіють англійською на рівні B₂ і вище.

Завдяки знанню англійської мови викладачі клінічних кафедр активно долучилися до використання англомовних фахових інформаційних джерел для створення сучасного методичного забезпечення начального процесу не тільки студентів-іноземців, а й вітчизняних здобувачів освіти. На кафедрах стоматологічного факультету Полтавського державного медичного університету вже стала звичною практика включення до списків рекомендованої літератури англомовних публікацій, заслуховування на практичних заняттях повідомлень, результатів вико-

нання індивідуальних завдань, підготовлених англійською мовою на основі опрацювання наукової літератури в оригіналі.

Значно полегшує одночасне засвоєння фахових і мовних знань наявність підручників, що мають україномовні й англійські варіанти. Так, викладачами кафедри хірургічної стоматології та щелепно-лицевої хірургії ПДМУ в навчальному процесі активно використовується підручник «Хірургічна стоматологія та щелепно-лицева хірургія» за редакцією проф. В.О. Маланчука, а також його видання англійською мовою «Oral and maxillofacial surgery».

Ураховуючи особливу роль науково-дослідної роботи студентів у розвитку творчого й аналітичного мислення, прищеплення таких необхідних навичок самостійного наукового пошуку, підвищення якості засвоєння знань, слід вимагати від молодого дослідника ґрунтовного вивчення стану попередньої розробки тієї чи іншої проблеми не тільки українськими науковцями, а й ученими інших країн. Зробити ж це без залучення англійських джерел неможливо. Крім того, варто зазначити, що до науково-дослідної роботи успішно залучаються і студенти, навчання яких ведеться англійською. Тому нерідко засідання студентських наукових гуртків, членами яких є й українські, й іноземні студенти, ведуться англійською мовою.

Та все ж освітній процес на клінічних кафедрах потребує більш активного впровадження таких видів навчальної діяльності як знаходження й аналіз нової текстової, графічної та відеоінформації, що міститься в галузевих матеріалах англійською мовою (як у друкованому, так і в електронному вигляді). Особливо широкі можливості для цього має надавати робота студентських наукових груп. До речі, зацікавленість у цьому висловлюють і студенти. Так, матеріали з акредитації освітніх програм українських медичних університетів засвідчують бажання здобувачів освіти посилити увагу до формування їхньої іншомовної комунікативної компетентності. При цьому висловлюються пропозиції не обмежуватися лише вивченням вибіркової компоненти «Іноземна мова за професійним спрямуванням», а, можливо, навіть запровадити викладання деяких фахових дисциплін англійською мовою.

Отже, можна зробити висновок, що використання в навчальному процесі майбутніх лікарів-стоматологів англійської фахової літератури, публікацій у періодичних виданнях та інтернет-ресурсів має стати додатковим чинником ефективного отримання й засвоєння студентами знань, необхідних у майбутній професійній діяльності. Роботу з англійськими джерелами необхідно розглядати як важливий засіб отримання професійно значущої інформації та можливість удосконалення іншомовної комунікативної компетентності одночасно. При цьому подальшої розробки потребують проблеми пошуку оптимальних моделей інтегрованого вивчення англійської мови і професійно-орієнтованих дисци-

плін, а також методики органічного включення англійських інформаційних джерел у процес професійної підготовки здобувачів вищої стоматологічної освіти.

Внесок авторів

Автори підтверджують свій внесок у роботу таким чином: концепція роботи і дизайн, написання оригінальної чернетки – Іваницька О.С.; редагування статті – Гончаренко Н.І.; критичний огляд: – Іваницький І.О.; остаточне затвердження статті – Локес К.П.; збір і аналіз даних – Буханченко О.П. Усі автори ознайомилися з результатами і схвалили остаточний результат рукопису.

Конфлікт інтересів

Автори заявляють про відсутність конфлікту інтересів.

Список літератури

1. Локес К.П., Аветіков Д.С. Вибір професії лікаря – перспективи і труднощі вищої медичної освіти. Актуальні проблеми сучасної вищої медичної освіти в Україні: матеріали навч.-наук. конф. з міжнар. участю; 2019 Бер 21; Полтава. Полтава; 2019, с. 136-7.
2. Крушинська Т.Ю., Шарун А.В., Захаров С.В., Степанський Д.О. Моделі англійського навчання в медичному університеті. Медичні перспективи. 2022;XXVII(3):50-5.
3. Русалкіна Л. Особливості впровадження спекурсу з англійської професійної підготовки майбутніх лікарів. Наук. вісн. Південноукр. нац. пед. ун-ту ім. К. Д. Ушинського. Сер.: Педагогіка. 2019;1(126):101-8. DOI: <https://doi.org/10.24195/2617-6688-2019-1-13>
4. Колодницька О.Д. Формування позитивної мотивації до вивчення англійської мови (за професійним спрямуванням) у студентів медичних ВНЗ за допомогою інтерактивних технологій і методів навчання. Медична освіта. 2018;4:52-5.
5. Ніколаєва С.Ю., редактор. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення; викладання, оцінювання. Київ: Ленвіт; 2003. 273 с.
6. МОН створило концепцію розвитку англійської в університетах. [Інтернет]. 2019. Доступно: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-stvorilo-konceptiyu-rozvitku-anglijskoyi-v-universitetah-udodatku-riven-v1-obovyazkova-umova-vstupu-v2-vipusku-vikladannya-profilnih-disciplin-inozemnoyuta-movni-skriningi>
7. Звіт ректора закладу вищої освіти професора Ждана Вячеслава Миколайовича про виконання умов контракту за 2021 рік. [Інтернет]. Полтава; 2022. Доступно: https://www.pdmu.edu.ua/storage/basic_pages/files/ldcrziPq6lJ6gNzyD3zffo52jfrpTD28Z4KG7JR.pdf
8. Вайнагій Т. Принципи відбору та організації навчального матеріалу для формування англійської професійно орієнтованої компетентності у гонорі майбутніх лікарів в умовах полікультурного середовища. Наук. вісн. Ужгородського ун-ту. Серія: Педагогіка. Соціальна робота. 2020;1(46): 22-30.
9. Русалкіна Л.Г. Організація професійно зорієнтованого навчання іноземної мови студентів-медиків на основі словесно-логічного способу.

- Наук. вісн. Ужгородського ун-ту. Серія: Педагогіка. Соціальна робота. 2022;1(50): 245-8.
10. Ефендієва СМ, Гаврильєва КГ, Бугаєнко КС. Організація самостійної роботи студентів під час підготовки до складання субтесту з англійської мови ліцензійного іспиту «Крок 1. Стоматологія». Актуальні проблеми сучасної медицини: Вісник Української медичної стоматологічної академії. 2020;20(4(72)):169-73.

References

- Lokes KP, Avetikov DS. Vybir profesii likaria – perspektyvy i trudnoshchi vyshchoi medychnoi osvity. In: Aktualni problemy suchasnoi vyshchoi medychnoi osvity v Ukraini: materialy navch.-nauk. konf. z mizhnar. uchastiu; 2019 March 21; Poltava. Poltava; 2019. p. 136-7. (Ukrainian).
- Krushynska TI, Sharun AV, Zakharov SV, Stepanskyi DO. Modeli anhlomovnoho navchannia v medychnomu universyteti. Medychni perspektyvy. 2022;XXVII(3):50-5. (Ukrainian).
- Rusalkina L. Osoblyvosti vprovadzhenia spetskursu z anhlomovnoi profesiinoi pidhotovky maibutnikh likariv. Nauk. visn. Pivdenoukr. nats. ped. un-tu im. K. D. Ushynskoho. Ser.: Pedahohika. 2019;1(126):101-8. DOI: <https://doi.org/10.24195/2617-6688-2019-1-13> (Ukrainian).
- Kolodnytska OD. Formuvannia pozytyvnoi motyvatsii do vyvchennia anhliiskoi movy (za profesiinym spriamuvanniam) u studentiv medychnykh VNZ za dopomohoiu interaktyvnykh tekhnolohii i metodiv navchannia. Medychna osvita. 2018;4:52-5. (Ukrainian).
- Nikolaieva Slu, editors. Zahalnoievropeiski rekomendatsii z movnoi osvity: vyvchennia; vykladannia, otsiniuvannia. Kyiv: Lenvit; 2003. 273 p. (Ukrainian).
- MON stvorylo kontseptsiiu rozvytku anhliiskoi v universytetakh. [Internet]. 2019. Available from: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-stvorilo-koncepciyu-rozvytku-anglijskoyi-v-universitetakh-u-dodatku-riven-v1-obovyazkova-umova-vstupu-v2-vipusku-vikladannya-profilnih-disciplin-inozemnoyuta-movni-skriningi> (Ukrainian).
- Zvit rektora zakladu vyshchoi osvity profesora Zhdana Viacheslava Mykolaiovycha pro vykonannia umov kontraktu za 2021 rik. [Internet]. Poltava; 2022. Available from: https://www.pdmu.edu.ua/storage/basic_pages/files/ldcrziPq6lJ6gNzyD3zffo52jfrypTD28Z4KG7JR.pdf (Ukrainian).
- Vainahii T. Pryntsyipy vidboru ta orhanizatsii navchalnoho materialu dlia formuvannia anhlomovnoi profesiino oriientovanoi kompetentnosti u hovorinni maibutnikh likariv v umovakh polikulturnoho seredovyshcha. Nauk. visn. Uzhhorodskoho un-tu. Seria: Pedahohika. Sotsialna robota. 2020;1(46): 22-30. (Ukrainian).
- Rusalkina LH. Orhanizatsiia profesiino zoriietovanoho navchannia inozemnoi movy studentiv-medykiv na osnovi slovesno-lohichnoho sposobu. Nauk. visn. Uzhhorodskoho un-tu. Seria: Pedahohika. Sotsialna robota. 2022;1(50): 245-8. (Ukrainian).
- Efendiieva SM, Havrylieva KH, Buhaienko KS. Orhanizatsiia samostiinoi roboty studentiv pid chas pidhotovky do skladannia subtestu z anhliiskoi movy litsenziinoho ispytu "Krok 1. Stomatolohiia". Aktualni problemy suchasnoi medytsyny: Visnyk ukraïnskoi medychnoi stomatolohichnoi akademii. 2020;20(4(72)):169-73. (Ukrainian).

**Стаття надійшла
14.02.2023 року**

Резюме

Із кожним роком зростає потреба в тісному співробітництві між різними країнами, що зумовлює необхідність підготовки фахівців, які б вільно володіли і використовували в професійній діяльності мови міжнародного спілкування, передусім англійську. Нині складно уявити конкурентоспроможного медичного фахівця, який у своїй діяльності не використовує знання англійської мови для ефективного встановлення професійних контактів і отримання новітньої інформації.

Мета статті – визначити можливості підвищення якості професійної підготовки майбутніх лікарів-стоматологів завдяки вдосконаленню іншомовної комунікативної компетентності шляхом використання англомовних фахових інформаційних джерел у навчальному процесі на клінічних кафедрах.

Матеріали і методи. Проведено пошук і вивчення публікацій із зазначеної проблематики в бібліотечних джерелах і пошукових системах.

Результати дослідження. Зміна вимог до сучасного здобувача вищої медичної освіти, зумовлена потребою входження до світового й європейського освітнього і наукового простору, робить необхідним оволодіння майбутніми лікарями англійською мовою на професійному рівні. Володіючи англійською мовою, майбутні лікарі-стоматологи отримують прямий доступ до фахової літератури, періодичних видань, вебсайтів тощо. Маючи достатній рівень мовних навичок, вони зможуть розширити для себе горизонти професійного зростання, беручи участь у міжнародних конференціях, семінарах, тренінгах, виставках, ознайомлюючись із досвідом провідних науковців і практиків.

З огляду на це, слід зазначити, що звернення до англомовних фахових джерел при підготовці майбутніх лікарів-стоматологів не має обмежуватися лише заняттями з англійської мови професійного спрямування, а їх використання має стати необхідним елементом навчального процесу на клінічних кафедрах. На кафедрах стоматологічного факультету Полтавського державного медичного університету вже стала звичною практика включення до списків рекомендованої літератури англомовних публікацій, заслуховування на практичних заняттях повідомлень, результатів виконання індивідуальних завдань, підготовлених англійською мовою на основі опрацювання наукової літератури в оригіналі. Та все ж освітній процес на клінічних кафедрах потребує більш активного впровадження таких видів навчальної діяльності як знаходження й аналіз нової текстової, графічної та відеоінформації, що міс-

тяться в галузевих матеріалах англійською мовою. Особливо широкі можливості для цього має надавати робота студентських наукових груп.

Отже, можна зробити висновок, що використання в навчальному процесі майбутніх лікарів-стоматологів англомовної фахової літератури, публікацій у періодичних виданнях та інтернет-ресурсів має стати додатковим чинником ефективного отримання й засвоєння студентами знань, необхідних у майбутній професійній діяльності.

Ключові слова: освіта, стоматологія, англійська мова, література.

UDC 378.147:616.314

USE OF ENGLISH SPECIFIC INFORMATION SOURCES IN EDUCATIONAL PROCESS AS A CONDITION FOR IMPROVING OF FUTURE DENTISTS' PROFESSIONAL COMPETENCE

Ivanyts'ka O.S., Goncharenko N.I., Ivanyts'kyi I.O., Lokes K.P., Buhanchenko O.P.

Poltava State Medical University, Poltava, Ukraine

Summary

The need for close cooperation between different countries grows every year and necessitates the training of specialists who are fluent in languages of international communication, primarily in English, and use them in their professional activities. Today, it is difficult to imagine a competitive medical specialist who does not use knowledge of the English language in his/her activity to effectively establish professional contacts and obtain the latest information.

The purpose of the article is to determine the possibilities of improving the quality of professional training of future dentists due to the improvement of foreign language communicative competence through the use of English-language professional information sources in educational process at clinical departments.

Materials and methods. A search and study of publications on the specified issue was conducted in library sources and search engines.

Research results. The change in requirements for modern student of higher medical educational institution, caused by the need to enter the world and European educational and scientific space, makes it necessary for future doctors to master the English language at a professional level. Proficiency in English gives future dentists direct access to professional literature, periodicals, websites, etc. Having a sufficient level of language skills, they will be able to expand their horizons of professional growth by attending international conferences, seminars, trainings, exhibitions, getting acquainted with the experience of leading scientists and practitioners.

Based on this, it should be noted that turning to English-language professional sources in the training of future dentists should not be limited by professional English classes, but their use should become a necessary element of educational process at clinical departments. At the departments of Poltava State Medical University's Stomatological Faculty the practice of including English-language publications in the lists of recommended literature, listening to reports at practical classes, and the results of individual tasks prepared in English based on the study of original scientific literature has already become a common practice. Nevertheless, the educational process at clinical departments needs more active implementation of such types of educational activities as finding and analyzing new textual, graphic and video information contained in professional materials in English. The work of student scientific groups should provide especially wide opportunities for this.

Thus, it can be concluded that the use of the English-language professional literature, publications in periodicals, and Internet resources in educational process of future dentists should become an additional factor in students' effective acquisition and assimilation of knowledge needed in future professional activities.

Key words: education, dentistry, English, literature.